

Aan Provinciale Staten
t.b.v statencommissie BEM

Datum : 24 april 2007
Uw Kenmerk : **2007BEM27**
Ons kenmerk : 2007CGC000257i
Contactpersoon : I.E.C.M. Broos
E-mail :
Doorkiesnr. : 2718

Onderwerp: Evaluatie provinciaal beleid regionale historische centra

In het kader van de informatievoorziening treft u hierbij het rapport aan van de tussentijdse evaluatie van het provinciale beleid inzake regionale historische centra 2002-2006.

Aanleiding

Medio 2006 hebben wij besloten de periode van de beschikbaarheid van de stimuleringsubsidies voor de vorming van regionale historische centra (rhc's) te verlengen van 2006 tot en met 2008.

Naar aanleiding van dit besluit verzocht u ons om een tussentijdse evaluatie van de effectiviteit van dit rhc-beleid. Bijgevoegd treft u deze tussenbalans aan.

Op basis van feitelijke informatie en gesprekken met vertegenwoordigers van archiefdiensten en historische verenigingen, is gekeken naar de effecten van dit beleid op de ontwikkeling van archiefsamenwerkingsverbanden, de kwaliteit van publieksvoorzieningen en de kwaliteit van de toegankelijkheid en huisvesting van archieven.

Achtergrond/eerdere besluiten

Sedert 2002 zet de provincie actief in op de vorming van rhc's. Het doel van de rhc's is te komen tot een sluitend net van regionale archiefdiensten, ter bevordering van de toegankelijkheid en openbaarheid van de archieven van de Utrechtse gemeenten en waterschappen. Ter ondersteuning van dit beleid heeft u voor de periode 2002-2006 € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld als stimuleringssubsidie voor de bouw- en inrichting van dergelijke centra.

Zoals vermeld is medio 2006 de looptijd voor deze investeringssubsidies verlengd tot en met 2008. De belangrijkste reden voor deze verlenging is dat hiermee ook de in gang gezette rhc-vorming in de regio's zuidwest en zuidoost Utrecht financieel ondersteund kan worden. Met deze verlenging wordt tevens de periode van de beschikbaarheid van deze rhc-gelden gestroomlijnd met de periode van het provinciale cultuurprogramma, waarin de rhc-vorming is opgenomen.

Wettelijke bevoegdheden van GS t.a.v. archiefzorg gemeenten/waterschappen

De Archiefwet 1995 verplicht elke overheidsorganisatie hun archiefzorg goed te regelen, zodanig dat de archieven in goede, geordende en toegankelijke staat worden bewaard ten behoeve van de bedrijfsvoering, de rechtszekerheid van de burger en het bewaren van het

cultureel erfgoed. Elke overheidsorganisatie, dus ook de gemeenten en waterschappen, zijn autonoom in het bepalen van de wijze waarop men deze goede archiefzorg bereikt. Indien gemeenten er voor kiezen de archiefzorg zelfstandig te organiseren en er zodanig middelen voor beschikbaar te stellen dat men alle aspecten van archiefzorg voldoende kan invullen, is dit geoorloofd. Het afdwingen van archiefsamenwerking kunnen wij niet, wel het afdwingen van maatregelen om de archiefzorg te verbeteren of om op een bepaald niveau te handhaven. Door middel van archiefinspecties controleert de archiefinspecteur namens ons of de gemeenten en waterschappen hun archiefzorg voldoende invullen conform de wettelijke eisen. In geval van geconstateerde tekortkomingen wordt de druk op de bestuurders van de geïnspecteerde organisaties opgevoerd. In de meeste gevallen leveren deze vervolgacties verbeteringen van de archiefzorg op. Indien er na verloop van tijd toch onvoldoende verbetering geconstateerd wordt in de archiefzorg, hebben wij de bevoegdheid om op basis van artikelen 34 en 39 van de Archiefwet 1995 bestuursdwang toe te passen. Wel is gebleken dat het goed invullen van deze wettelijke archiefzorg bij gemeenten vooral bereikt kan worden door het bundelen van de krachten en dus het aangaan van een archiefsamenwerking. Door middel van inspecties en dit rhc-beleid dringen wij aan op het aangaan van archiefsamenwerkingsverbanden.

Conclusies evaluatie rhc-beleid

Ontwikkeling archiefsamenwerkingsverbanden

Er zijn in de periode 2002-2006 aanzienlijke stappen gezet in de kwaliteitsverbetering van de bestaande archiefsamenwerkingsregelingen en er zijn stappen gezet om verbetering van de archiefzorg bij diverse gemeenten voor elkaar te krijgen.

De genoemde kwaliteitsverbetering komt voort uit de doorontwikkeling van streekarchivariaten naar regionale historische centra waarbij centrale voorzieningen voor het publiek en de veilige bewaring van archieven geregeld zijn. In de regio's Vecht en Venen, Eemland en het Kromme-Rijngebied –Utrechtse Heuvelrug heeft deze doorontwikkeling onder invloed van het provinciale rhc-beleid een sterke impuls gekregen. Volgens planning zullen binnen de komende jaren met de afronding van de bouwactiviteiten deze streekarchiefdiensten functioneren als regionale historische centra.

Wel is er kijkend naar de hoeveelheid samenwerkingsverbanden in de periode 2002-2006 in kwantitatieve zin helaas nog geen grote verandering te constateren. Dat wil zeggen dat het percentage van gemeenten aangesloten bij een archiefdienst of met benoemde archivaris, gelijk is gebleven. Er zijn (nog) geen gemeenten toegetreden bij de bestaande samenwerkingsverbanden en er is geen nieuwe samenwerking ontstaan, in die zin dat nieuwe gemeenschappelijke regelingen of dienstverleningovereenkomsten zijn afgesloten. Het betreft hier vooral de regio zuidwest Utrecht waar verschillende gemeenten zijn wiens archiefzorg niet voldoen aan de wettelijke minimale vereisten. Wel worden er met alle gemeenten gesprekken gevoerd over aansluiting bij bestaande archiefdiensten, met als inzet dat in 2008 de vorming van een groter regionaal historisch centrum in deze regio een feit zal zijn. Twee gemeenten en een waterschap hebben uitdrukkelijk gekozen om de archiefzorg zelfstandig uit te voeren. Door middel van inspecties zal bij deze organisaties aangedrongen worden op kwaliteitsverbetering van de archiefzorg zodat ook zij voldoen aan alle archiefwettelijke verplichtingen.

Publieksvoorzieningen: studiezaalvoorzieningen en centralisering archieven

In de periode 2002-2006 is, onder invloed van het rhc-beleid, verbetering van de publieksvoorzieningen en de toegankelijkheid van de archieven in gang gezet. Bij een aantal archiefdiensten zijn de bouwplannen, met daarin opgenomen verbeterde publieksvoorzieningen, gestart, danwel in een vergevorderd stadium. Met deze nieuwe voorzieningen zullen binnen een paar jaar de archieven van deze regio's centraal beschikbaar worden gesteld.

Toch gaan deze verbeteringen op korte termijn niet op voor alle gemeenten of archiefdiensten. Voor zeker zes gemeenten geldt dat de publieksvoorzieningen nu nog ver onder de gehanteerde normen vallen. Dit geldt met name voor de gemeenten in zuidwest Utrecht. De komende jaren zal sterk gestuurd blijven worden, ook met inspecties als instrument, op verbetering van deze aspecten van de archiefzorg. Er worden momenteel gesprekken gevoerd met deze gemeenten over mogelijke aansluiting bij bestaande archiefdiensten, zodat ook daarmee de publieksvoorzieningen op het wettelijk niveau zullen komen.

Binnen deze regionalisering en schaalvergroting blijft lokale zichtbaarheid van groot belang. Meer aandacht moet besteed worden aan de inrichting van archiefinformatiepunten in bibliotheken of in gemeentehuizen in die gemeenten waar de centrale locatie van het rhc niet wordt gehuisvest. Een dergelijk archiefinformatiepunt kan alleen goed worden opgezet als de digitalisering verder wordt ontwikkeld. Het is immers de bedoeling om bij dergelijke infopunten het publiek ook toegang te verlenen tot veelgeraadpleegde gedigitaliseerde bestanden.

Verfilming en digitalisering van archiefbronnen

Verfilming en digitalisering van archieven en archieftoegangen is in de periode 2002-2006 goed opgepakt danwel voortgezet door het merendeel van de Utrechtse archiefdiensten.

Verskillende bronnen werden via de afzonderlijke websites van de archiefdiensten gepubliceerd. De gezamenlijke website www.utrechtsarchiefnet.nl die in 2002 tot stand is gekomen en daarna verder is uitgebouwd, heeft er toe geleid dat vrijwel alle Utrechtse archiefdiensten nu een overzicht van de archieven en een groot aantal inventarissen digitaal beschikbaar stelt. Dit betekent een grote stap in de toegankelijkheid van de archieven voor het publiek.

Wel moeten er in de komende jaren nog flinke stappen worden genomen om de digitalisering verder door te kunnen voeren. Dit geldt vooral de kleinere archiefdiensten en de gemeenten die momenteel weinig archiefvoorzieningen hebben. Dit vergt de nodige investeringen van gemeentebesturen, zowel in menskracht als in geld. Een stimulerende rol van de provincie hierbij is van groot belang. Ook is de verdere doorontwikkeling van bestaande archiefdiensten tot rhc's en het opzetten van professionele archieforganisaties bij gemeenten waar nog vrijwel niets is geregeld, een belangrijke voorwaarde om deze digitalisering voort te zetten.

In het kader van de stimulerende rol van de provincie wordt voorgesteld om de ondersteuning van de digitalisering te versterken.

Ontwikkeling specialismen

De ontwikkeling van een provinciaal filmarchief ten behoeve van alle Utrechtse archiefdiensten is deze jaren gestart, waarin Het Utrechts Archief een voortrekkersrol op zich heeft genomen. Dit is een goed voorbeeld van het ontwikkelen van specialismen ten behoeve van alle archiefdiensten in de provincie.

Kwaliteit van de huisvesting van de archieven (exclusief de dienstverlening)

In de periode 2002-2006 heeft ondermeer het gevoerde rhc-beleid er toe geleid dat drie streekarchivariaten stappen hebben gezet voor de verbetering van de huisvesting van de archieven. De bouwvoorbereidingen van nieuwe bewaarplaatsen voor het streekarchivariaat Vecht en Venen en Archief Eemland zijn in vergevorderd stadium. De voorbereidingen voor de bouw van een aanvullend centraal depot voor het streekarchivariaat Kromme-Rijngebied-Utrechtse Heuvelrug zijn eveneens begonnen. Het Utrechts Archief breidt op korte termijn de publieksfunctie uit.

Landelijke vergelijking van de rhc-ontwikkeling

Op dit moment heeft zo'n 80% van de Utrechtse gemeenten een eigen archiefdienst of is aangesloten bij een regionale archiefdienst met een benoemde archivaris. Het landelijk gemiddelde van 'witte vlekken' gemeenten, dwz gemeenten die bovenstaande niet hebben geregeld en waarbij de archiefzorg onvoldoende is georganiseerd, ligt op 35%. In de provincie Utrecht is dit dus 20%. Dit betekent dat de archiefzorg in de provincie Utrecht er in het algemeen niet slecht voor staat.

Wat betreft de snelheid en de dynamiek van de ontwikkeling van het archiefnetwerk tot een sluitend net van rhc's in Utrecht, is deze gemiddeld en loopt de provincie Utrecht daarmee in grote lijnen in pas met de andere provincies.

Conclusies voor de jaren 2007-2008

1

De in gang gezette ontwikkeling van centrale huisvesting van archieven en verbeterde centrale publieksvoorzieningen in de regio's Vecht en Venen, Eemland en Kromme-Rijn – Utrechtse Heuvelrug afronden. De in de periode 2008 - 2010 geplande oplevering van de in aanbouw zijnde rhc's in deze regio's passen in het beoogde resultaat van het provinciaal rhc-beleid.

Gezien het tot nu toe uitblijvende concrete resultaat van de rhc-vorming in de regio zuidwest Utrecht, dient de komende periode sterker bij deze gemeenten worden aangestuurd op aansluiting bij bestaande archiefsamenwerkingsverbanden. Dit proces is al ingezet. In 2008 zal deze aansluiting afgerond moeten zijn en ook in deze regio een rhc een feit zijn.

De resterende subsidies zullen daarbij ingezet worden, met inachtneming van een evenwichtige spreiding van deze gelden over de vijf regio's.

2

Bij die gemeenten die gekozen hebben voor een zelfstandige archieffunctie, zal door middel van inspecties scherp worden toegezien dat alle elementen van de archiefzorg kwalitatief verbeterd worden zodat voldaan wordt aan de wettelijke vereisten, danwel druk worden uitgeoefend om alsnog toe te treden tot een rhc / archiefsamenwerkingsverband.

3

Binnen het bestaande rhc-beleid sterker sturen op de totstandkoming van historische informatiepunten bij die gemeenten waar de centrale huisvesting van een rhc niet is gesitueerd. Hierbij kan eventueel aansluiting worden gezocht bij bibliotheekontwikkeling en museale vernieuwing.

4

Versterking van de provinciale stimulering van de digitale beschikbaarstelling van historische bronnen is gewenst.

Wij hopen u met deze tussenbalans voldoende te hebben geïnformeerd over de effecten van het rhc-beleid van de afgelopen vier jaar en zullen op basis van de conclusies dit rhc-beleid continueren.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,
De voorzitter, mr. B. Staal
De secretaris, drs. H.H. Sietsma